

מדוע שעה אלוהים למנחתו של הבל

ראובן זילברמן

reuven49@walla.co.il

כל הכתוב במאמר על דעתי בלבד.

בספר בראשית מסופר על שני אחים קין עבד אֲדָמָה והבל רעה צאן. בהמשך קין הורג את הבל אחיו. נשאלות השאלות.

- מי פקד או נתן להם הוראה להביא מנחה לאלוהים.

- מדוע אלוהים שעה למינחתו של הבל.

- מדוע קין הורג את הבל.

"וַיְהִי-הֵבֶל, רֹעֵה צֹאן, וְקַיִן, הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה. וַיְהִי, מִקֶּץ יָמִים; וַיִּבֶא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה, מִנְחָה—לַיהוָה. וְהֵבֶל הֵבִיא גַם-הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ, וּמִחֶלְבֵהֶן; וַיִּשַׁע יְהוָה, אֶל-הֵבֶל וְאֶל-מִנְחָתוֹ. וְאֶל-קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ, לֹא שָׁעָה; וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד, וַיִּפְּלוּ פָּנָיו. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-קַיִן: לָמָּה חָרָה לָךְ, וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ. הֲלוֹא אִם-תֵּיטִיב, שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב, לְפָתַח חַטָּאת רֹבֵץ; וְאֵלֶיךָ, תְּשׁוּקָתוֹ, וְאַתָּה, תִּמְשָׁל-בּוֹ"

ועל כך המאמר על דעתי האישי.

לפני התשובה לשאלות אני מביא הקדמה לאחר מכן התשובה.

יש לשאול שאלה ראשונה. שעליה נכתבו הררי תשובות.

מדוע לפני אלפי שנים ישנה החלטה אלוהית לברוא את הארץ ואת בני האדם.

על כך תמיד ישנן השערות ותשובות חלקיות ופרושים של חכמים.

ישנם רמזים חדים ומפורשים שמסבירים מדוע ייצר אותנו בני האדם.

חכמים כתבו בתפילת שחרית אחרי "שמע ישראל" את המשפטים:

"אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ בְּשֵׁמִים וּבְאָרֶץ וּבְשֵׁמִי הַשָּׁמַיִם הַעֲלִיּוֹנִים. אָמֵת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים: קִבֵּץ נְפוּצוֹת קִוִּיךָ מֵאַרְבַּע כְּנִפּוֹת הָאָרֶץ. יִפְּרִו וַיִּדְעוּ כָּל בְּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ עֲלִיוֹן לְכֹל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ:

מהתורה מצוטטים המשפטים האלו הנותנים רקע ראשוני להסבר.

אלוקים הוא ראשון ואחרון אין סופי. חי אנכי לעולם.

- ישעיהו מד"ט: "כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים"
- ישעיהו מח"ט: "שמע אלי יעקב וישראל מקראי אני הוא אני ראשון אף אני אחרון"
- ישעיהו מא"ד: "מי פעל ועשה קרא הדרות מראש אני יהוה ראשון ואת אחרנים אני הוא."
- דברים לב/ט: "ראו עתה, כי אני אני הוא, ואין אלהים, עמדי: אני אמת ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מזדי, מציל. כי-אשא אל-שמים, נדי ואמרתי, חי אנכי לעולם."

אלוהים לפני אין סוף שנים (תשפ"א) מחליט לברוא משהו, במטרה שהמשהו (שהוא האדם) יזהה את אלוקים.

כל היצירה בבראשית נועדה כתכלית ליצור את האדם.

מטרת היצירה: אלוהים הוא ראשון ואחרון אין סופי מבקש לייצור משהו שהוא האדם שתיהיה לו יכולת לזהות את אלוהים הכל יכול הזיהוי יהיה בחשיבה עצמאית. לעומת שאר יצורי העולם שאין להם יכולת תבונה. אלוהים יוצר ונותן לנו תבונה ושכל אם אפשרות לבחירה חופשית בזיכרון, דיבור ומעשים. במידה שיהיה את אלוהים. ויעבוד לפי הוראותיו.

יקבל מתנה של חיים ארוכים עד 120 שנים. חיים טובים ומאושרים. במידה ולא יזהה או לא יתנהג לפי דברי אלוהים יקבל כתמורה חיים קצרים או צרות ולא יגיע לגיל מבוגר.

אופן זיהוי אלוהים נעשה באמצעים שונים.

- חקירה אישית. הסתכלות על הטבע על בני האדם. זיהוי אישי עצמאי.

- חינוך בבית. הילד מיום היולדו גדל בידע שיש אלוהים. ללא חקירה יתרה. זה ראה וקדש.

- חזרה בתשובה לימוד, דיבור עם אנשים חכמים יודעי תורה.

להלן משפטים מהתנ"ך מקושרים לזיהוי בספר בראשית עוד לפני קבלת ספר התורה. המאששים את דברי.

בראשית 22: "וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת מְתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת"

בראשית 24: "וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וַאֲיָנָנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים"

בראשית 9: "אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתנו את האלהים **התהלך** נח"

בראשית 11: "ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי **התהלך** לפני והיה תמים"

תשובה אחת נוכל לקרוא בספר תהילים שנכתב על ידי דוד המלך.

תהילים נג "אֱלֹהִים-מְשֻׁמִּים, הַשְּׁקִיף-עַל-בְּנֵי-אָדָם: לְרֵאוֹת, הִיטְשׁ מִשְׁכִּיל-דָרֶשׁ, אֶת-אֱלֹהִים."

תהילים מד "הֲלֹא אֱלֹהִים, יַחְקֶר-זֹאת: כִּי-הוּא יִדַע, תַּעֲלָמוֹת לֵב."

לאחר ההקדמה להלן ההסברים לגבי השאלות. מה הסיבה להבאת המנחה לאלוהים. מדוע אלוהים שעה למנחת הבל. מדוע רצח קין את הבל.

בבראשית לפני אלפי שנים. **חקלאי**. עובדי אדמה עבדו בצורה פרימיטיבית. עמל כפיים. סיקול אבנים בשדה. חריש. עידור

חריש זריעה. השקיה. ניכוש עשבים. קציר. דיש טחינה אפיית לחם ועוד וחוזר חלילה. "בְּזַעַת אֶפְיָךְ, תֹּאכַל לֶחֶם",

החקלאי היה חוזר לביתו ומוטרד. הולך לישון עייף. וחוזר חלילה. אין לא אינטראקציה או קשר עם בני האדם או חיות.

מבצע פעולות בצורה אוטומטית. גם הבאת המנחה בוצעה, אוטומטית לפי הוראת אדם אביו ללא חשיבה ייחודית.

רועה צאן. יש לו אינטראקציה קשר עם חיות מבין אותם. יש לו עודף זמן. חוקר. גשש. בעודף הזמן מסוגל לשאול שאלות.

מה זה. מה זה מאיפה הכל התחיל וכנראה מזהה שיש משהו שייצר הכל את הפלא של היצירה. הבאת המנחה היתה עם חשיבה ייחודית.

היידע של האחים על אלוהים, הועבר להם כנראה מאביהם אדם. קין אדם פקד על שניהם להביא מנחה לאלוהים.

וַיָּבֵא קַיִן מִפְרֵי הָאֲדָמָה, מִנְחָה לַיהוָה. וְהֶבֶל הֵבִיא גַם-הוּא מִפְּכֹרוֹת צֹאנוּ, וּמִחֶלְבֵהֶן; וַיִּשַׁע יְהוָה, אֶל-הֶבֶל וְאֶל-מִנְחָתוֹ.

קין הביא מפרי האדמה ללא התייחסות לאיכות. ואילו הבל הביא מבכורות צאנו וחלביהן כלומר הקדיש מחשבה ייחודית למנחה

וזאת מתוך הכרה באלוהים ויכולתו.

אלוקים נענה למנחתו של הבל בגלל הכרתו וזיהוי את אלוהים.

הראשון שמזהה את אלוהים הוא הבל.

אלוהים מזהה את כעסו של קין " וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד, וַיִּפְּלוּ פָּנָיו. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-קַיִן: לָמָּה חָרָה לָךְ, וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ. הֲלוֹא אִם-תֵּיטִיב, שְׂאֵת,

וְאִם לֹא תֵיטִיב, לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ; וְאֵלֶיךָ, תְּשׁוּקָתוֹ, וְאַתָּה, תִּמְשָׁל-בּוֹ."

אלוהים מנסה למנוע את רציחתו של הבל על ידי ניסיון שכנוע. כאן אנחנו מבחינים שאלוהים אינו מתערב במחשבתו ותבונתו של האדם.

פרושים

"רש"י פירש ש"שאת" היינו "נושא עוון ופשע". זאת אומרת: אם תיטיב מעשיך - יהיה לך סליחה. ולכן "לפתח חטאת רובץ" צריך להיות ההיפך מכך: דהיינו לא תינתן לך סליחה (כי זו התוצאה של המשפט הניגודי!) ולכן פירש "לפתח קברך".

הרמב"ן גם הוא סובר תחבירית כמו רש"י [ז"א שני משפטי תנאי מנוגדים ותוצאה אחרת לכל אחד] אבל עם פירוש שונה: ה"שאת" אינו סליחה וכפרה אלא נשיאת כפיים ספני אחיו והעונש לאי ההטבה הוא התלות המתמדת ביצר הרע.

ואולם יש פה עוד קושי לשוני אחד: הרי המילה "חטאת" זה לשון נקבה ו"רובץ" זה לשון זכר, וא"כ מהו "לפתח חטאת רובץ?"

על זה כבר נגענו בגלל **קאסוטו** בפירושו הפסוק: "מדוע בני אתה מתעצב, ומדוע אתה כובש פניך בקרקע? די לך שתיטיב את מעשיך, ואז תוכל לעמוד איתן על רגליך בקומה זקופה ("שאת"), אבל אם לא תיטיב את מעשיך ותתחיל לחטוא, אז החטאת ייהפך לך ל"רובץ" ואותו הרובץ ישתוקק להשפילך ולעשות אותך רובץ ארצה כמוהו" עכ"ל. והיינו שהוא הופך את המילה "רובץ" לשם עצם [החטאת ייהפך לך לרובץ]. אך יושם לב שגם הוא פירש תחבירית כמו רש"י והרמב"ן ("אבל אם לא תיטיב וכו'")

מתוך הבנת: אומר אלוהים להבל וגם לנו הקוראים בתורה. ישנה אפשרות **לכפרה** תתגבר על הייצר האנושי הייצר הזה מושל בך.

ייצר זה מביא חטאים ותשוקות. אומר לקיין זו לא המנחה האחרונה והיחידה שאתה מגיש לי בעתיד עוד תביא מנחות נוספות.

יהיו עוד מנחות שתגיש לי. יש כפרה. במנחות הבאות תפעיל יותר שיקול דעת. ועל תעבוד עם אמוציות אנושיות של קנאה וכעס.

קין איש גשמי. אינו מפנים את דברי אלוהים. מתנהג עם אמוציות אנושיות קנאה ושנאה אינו מתנהג עם חשיבה יתרה.

קם והורג את אחיו הבל.

כתוצאה מהרצח רועה הצאן הראשון נעלם.

אלוהים אינו הורג את הבל. אומנם רואה הצאן הראשון נעלם.

אבל אלוהים יוצר רועה צאן חדש. הפוך על הפוך מהצאצאים של קיין יוצר רועה צאן הממשיך את השושלת.

" וַיִּדַע קַיִן אֶת-אֲשֶׁתוֹ, וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-חֲנוּךְ.....

וּמְתוֹשֶׁאֵל, יָלַד אֶת-לָמֶךְ. וַיִּקַּח-לוֹ לְמֶךְ, שְׁתֵּי נָשִׁים: שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְהָ. וַתֵּלֶד עֵדָה, אֶת-יָבֶל:

הוא הָיָה--אָבִי, יֵשֶׁב אֱהָל וּמְקָנָה .

יש לציין שמצאצאיו של נח יוצאים רועי צאן ובניהם אברהם רועה צאן. גם דוד המלך רועה צאן.

סיכום: מתוך המאמר ניתן להסיק מתוך הרמזים שאלוהים מדבר עם קין לפני הרצח.

לא כל בני האדם נולדו זהים.

ישנם אנשים שנולדו עם חכמה יתרה ואנשים פשוטים.

הייצרים של האדם שולטים בנו ויש להתגבר עליהם ולהפעיל יותר חשיבה ולעצור את האמוציות.

החטאים תמיד רובצים לפתחו של האדם. והאדם צריך למשול בעשייה.

אלוהים הוא אל רחום וחנון. ותמיד נותן הזדמנות נוספת או כפרה על חטא.